

“¿Qué pasaría si rezáramos más y murmuráramos menos? Pidamos al Señor la gracia de saber rezar los unos por los otros”.

(Papa Francisco)

LA FE DEL MÍSTER

Un dels esdeveniments esportius d'aquest estiu ha estat la victòria de la Selecció Espanyola de Futbol, que ha guanyat l'Eurocopa. L'equip ha aconseguit una gran gesta i ha tornat a il·lusionar l'afició essent un grup que ha treballat cohesionat i amb ganes de fer feina tots junts. Molts van criticar el seleccionador nacional, Luis de la Fuente, de no escollir jugadors amb més fama, però ell va fer una opció clara per un grup humà que ha seguit des de fa anys i que coneix perfectament. Aquells per qui ningú donava ni un duro han acabat essent els vencedors de la competició.

Però una de les grans victòries d'aquest esdeveniment esportiu ha estat el testimoni de fe pública que ha donat el seleccionador nacional. En dues ocasions Luis de la Fuente no ha amagat la seva condició de creient i de catòlic practicant. Hi ha hagut dues intervencions que han brillat amb força pro-

fètica. La primera va ser no confondre superstició amb devoció. Hi ha molts jugadors que abans d'entrar al terreny de joc fan la senyal de la creu. Per de la Fuente senyar-se no és un signe de superstició, sinó de fe: és saber posar la vida en mans de Déu a qui sempre ha experimentat proper en la seva vida.

La segona intervenció va ser una resposta a un periodista que es manifestava ateu. Aquest periodista deia que no entenia la relació que els creients tenen amb Déu i li demanava on quedien Déu i la fe davant una

final d'Eurocopa. La resposta de l'entrenador va ser dir que ell tampoc entenia per què els ateu no creuen en Déu, provocant el somriure de tots els presents. L'entrenador acabà manifestant que la fe és una experiència personal i transferible, és a dir, que es pot compartir amb tothom. La raó i les experiències personals l'han convidat a creure en Déu, fet que li dona seguretat i fortalesa.

Ell afirma que no només prega en moments puntuals (per guanyar un partit) sinó que la pregària forma part de la seva vida diària.

Luis de la Fuente s'ha convertit en un testimoni de les meravelles que Déu obra en nosaltres i no se n'ha amagat en un context marcadament advers. Ell ha fet ús de la seva llibertat i ha clamat pel respecte mutu per anunciar que creu en Déu i que té un lloc rellevant en la seva vida. Tota una victòria.

Llorenç Sales Barber

pensaments

En la vellesa no m'abandonis

Aquesta frase, inspirada en el Salm 71, és la que el Papa Francesc ha escollit com a lema del missatge per a la IV Jornada mundial dels Avis i de la Gent Gran. Una exhortació on ens suggereix viure prop dels ancians i reconèixer el seu paper insubstituïble en la família i en la societat i en les relacions intergeneracionals que afavoreixen un intercanvi fecund.

“Les persones grans són les arrels que els joves necessiten per esdevenir adults”, afirma. Sovint però, la soledat és l'amarga realitat que acompanya la vida de molts ancians. *Honorem-los i no els abandonem*”, repeteix. És fonamental que treballem per crear un nou context humà, social i espiritual on tota persona pugui viure

amb dignitat i plenitud aquest temps de la vida. En el nostre món, la seva presència és una riquesa que, ben entesa, pot ajudar la humanitat a valorar l'experiència que els an-

cians poden aportar al procés d'humanitzar la nostra societat.

La cultura actual xifra el valor de les accions segons un criteri d'eficàcia que arracona la grandesa de la disponibilitat i de l'altruisme, la prudència, la paciència, la saviesa i la memòria, uns valors afectius, morals i religiosos, propis de la vellesa, que poden ajudar a equilibrar aquest món nostre, marcat per l'individualisme i un materialisme que prioritza el fer i el tenir per sobre del ser. Cal afavorir un diàleg intergeneracional que enriqueixi l'adequada formació dels joves, que es veu obstaculitzada per un sistema que aïlla els ancians i per una societat buida d'objectius consistents i transcendents.

Diego Dubón Pretus

Diumenge XIX de Durant l'Any

Lectura del primer llibre dels Reis 19, 4-8

En aquell temps Elies caminà durant un dia pel desert, s'assegué a l'ombra d'una ginesta i demanà la mort, pregant així: "Ja n'hi ha prou, Senyor. Preneu-me la vida; no he de ser més afortunat que els meus pares, que també han mort." Després s'ajagué davall aquella ginesta i s'adormí. Mentre dormia, un àngel el tocà i li digué: "Aixeca't i menja." Llavors va veure al seu capçal un pa cuit sobre pedres i un cànir d'aigua. Menjà i begué, i s'adormí altra vegada. L'àngel del Senyor el tornà a tocar i li digué: "Aixeca't i menja, que tens molt de camí a fer." Ell s'aixecà, menjà i begué, i amb la força d'aquell aliment caminà quaranta dies i quaranta nits, fins que arribà a l'Horeb, la muntanya de Déu.

Salm responsorial 33

R: **Tastau i veureu com és de bo el Senyor.**

Lectura de la carta de sant Pau als cristians d'Efes 4, 30-5,2

Germans, no entristiu l'Esperit Sant amb què Déu vos ha marcat per reconèixer-vos el dia de la redempció final. Enfora de vosaltres tot malhumor, mal geni, crits, injúries i qualsevol casta de dolència. Sigueu bondadosos i compassius els uns amb els altres, perdonau-vos tal com Déu vos ha perdonat en Crist. Sou fills estimats de Déu: imitau el vostre Pare. Viviu estimant, com el Crist ens estimà: ell s'entregà per nosaltres, oferint-se a Déu com una víctima d'olor agradable.

Lectura de l'evangelí segons sant Joan 6, 41-51

En aquell temps els jueus murmuraven de Jesús perquè havia dit que era el pa baixat del cel, i es demanaven: "Aquest, ¿no és Jesús, el fill de Josep? Nosaltres coneixem son pare i sa mare, ¿i ara diu que ha baixat del cel?" Jesús els digué: "No murmureu entre vosaltres. Ningú pot venir a mi si no l'atreu el Pare que m'ha enviat. I els qui vénen a mi, jo els ressuscitaré el darrer dia. Diu el llibre dels Profetes que tots seran instruïts per Déu. Tots els qui han sentit l'ensenyament del Pare i l'han après venen a mi. No vull dir que algú hagi vist mai el Pare: només l'ha vist el qui ve de Déu; aquest sí que ha vist el Pare. Vos ho dic amb tota veritat: els qui creuen tenen vida eterna. Jo som el pa que dona la vida. Els vostres pares, encara que menjaren el manà en el desert, moriren, però el pa de què jo parl és aquell que baixa del cel perquè no mori ningú dels qui en mengen. Jo som el pa viu, baixat del cel. Qui menja aquest pa, viurà per sempre. Més encara: El pa que jo donaré és la meva carn: perquè doni vida al món.

Lectura del primer libro de los Reyes 19, 4-8

En aquellos días, Elías anduvo por el desierto una jornada de camino, hasta que, sentándose bajo una retama, imploró la muerte diciendo: «¡Ya es demasiado, Señor! ¡Toma mi vida, pues no soy mejor que mis padres!». Se recostó y quedó dormido bajo la retama, pero un ángel lo tocó y le dijo: «¡Levántate, come!». Miró alrededor y a su cabecera había una torta cocida sobre piedras calientes y un jarro de agua. Comió, bebió y volvió a recostarse. El ángel del Señor volvió por segunda vez, lo tocó y de nuevo dijo: «Levántate y come, pues el camino que te queda es muy largo». Elías se levantó, comió, bebió, y, con la fuerza de aquella comida, caminó cuarenta días y cuarenta noches hasta el Horeb, el monte de Dios.

Salmo responsorial 33

R: **Gustad y ved qué bueno es el Señor.**

Lectura de la carta del apóstol san Pablo a los Efesios 4, 30-5,2

Hermanos: No entristzcáis al Espíritu Santo de Dios con que él os ha sellado para el día de la liberación final. Desterrad de vosotros la amargura, la ira, los enfados e insultos y toda la maldad. Sed buenos, comprensivos, perdonándoos unos a otros como Dios os perdonó en Cristo. Sed imitadores de Dios, como hijos queridos, y vivid en el amor como Cristo os amó y se entregó por nosotros a Dios como oblación y víctima de suave olor.

Lectura del santo Evangelio según san Juan 6, 41-51

En aquel tiempo, los judíos murmuraban de Jesús porque había dicho: «Yo soy el pan bajado del cielo», y decían: «¿No es este Jesús, el hijo de José? ¿No conocemos a su padre y a su madre? ¿Cómo dice ahora que ha bajado del cielo?» Jesús tomó la palabra y les dijo: «No criticéis. Nadie puede venir a mí si no lo atrae el Padre que me ha enviado. Y yo lo resucitaré en el último día. Está escrito en los profetas: "Serán todos discípulos de Dios." Todo el que escucha al Padre y aprende, viene a mí. No es que alguien haya visto al Padre, a no ser el que está junto a Dios: ese ha visto al Padre. En verdad, en verdad os digo: el que cree tiene vida eterna. Yo soy el pan de la vida. Vuestros padres comieron en el desierto el maná y murieron: este es el pan que baja del cielo, para que el hombre coma de él y no muera. Yo soy el pan vivo que ha bajado del cielo; el que coma de este pan vivirá para siempre. Y el pan que yo daré es mi carne para la vida del mundo».

Pa de ruta, de vida i de germans

En totes les civilitzacions el menjar ocupa un lloc important en la cultura i en la religió. Les àvies solien dir: "el pa és sagrat", i amb el ganivet feien una creu a l'hora de tallar-lo. El pa és omnipresent en la Bíblia i en l'Evangelí fins al punt de convertir-se, per Crist, símbol i realitat de vida eterna.

El profeta Eliseu fugí de la persecució reial i es troba en un estat de buidor, física i moralment. Cansat i decebut de la vida, es deixa morir a la vora del camí. Un pa i una gerra d'aigua posats al seu costat li retornen les forces. Tot d'una es posa en marxa quaranta dies i quaranta nits fins arribar a la trobada amb Déu.

Qui d'entre nosaltres no ha experimentat hores de descoratjament? Llavors, Déu ens ve a trobar misteriosament. La Paraula és pa per al camí. L'Evangelí és un pa per als qui caminen!

Necessitam tenir temps per tastar-lo, assaborir-lo. Quantes vegades ens hauran dit: No mengis a deveres, no et farà profit... La nostra civilització plena de frisseres, de menjar ràpids en tots els nivells, no ens ho posa gens fàcil per assaborir l'Esriptura, per a rumiar-la.

A la multiplicació dels pans, la gent, sens dubte, havia cregut que Jesús havia vingut a reproduir el do del manà. Però Jesús els recorda que el meravellós aliment quotidià dels seus avantpassats en el desert durant l'Èxode no els traurà de morir. A partir d'ara, el manà, té un altre nom: Jesucrist "el Pa de la Vida" Ell es dona, s'entrega com aliment de vida eterna, molt més indispensable que el pa de cada dia.

A la taula del Senyor hi menjem el Pa del seu Cos ressuscitat. És un viàtic (pa per al camí), que ens fa travessar la mort. Combregar és un gest de supervivència per a l'eternitat.

Qui era aquest "Àngel del Senyor" que vingué a aprovisionar Eliseu? Déu mateix? Un ésser celestial? Un missatger humà compassiu. En tot cas hi reconeixem un gest fraternal que dona vida... Donar menjar a l'afamat d'aquí i de més enfora és per a ell la mà de Déu.

Rebent el Cos de Crist a la comunió eucarística, hi menjem el Pa que és el do de si mateix: El Pa que jo donaré és la meva carn (la persona) entregada... Combregar vertaderament fa de nosaltres homes i dones que es donen. Aquest pa d'amor del Senyor ens transforma en pa per als altres, un pa tendre, un pa nodriment de veritat, d'amor i de fe. Ser per als altres un pa partit.

Josep Sastre

Bajo el, manto protector de María

Las características de esta litografía que aquí presentamos nos muestran los sentimientos de confianza en la protección de María frente a la experiencia humana de dificultades y peligros, tanto de orden material como espiritual, tanto en el decurso de la vida personal como en la evolución histórica de los pueblos y de la sociedad en general. De todo ello dan testimonio antiguos rezos, cantos y expresiones que indican confianza o gratitud hacia la madre de Dios, llamándola Madre de misericordia, Virgen de Gracia, Ntra. Sra. del Socorro o también Virgen del Manto, si está representada junto con persona que se acogen bajo su manto extendido, significando su protección.

Efectivamente, en el cuadro al que nos referimos, se ve que bajo el manto de María hay dos personas que ella acoge bondadosamente. Estos piadosos sentimientos de pro-

tección maternal los manifiesta Gonzalo de Berceo diciendo: «Tú nos guías, Señora, en la derecha vida, / Tú nos ganas, al cabo, buena fin y cumplida. / Guárdanos de mal golpe y de mala caída; / que las almas al cabo tengan buena salida. Amén». (*Milagros de Nuestra Señora*, 24).

Junto a la Virgen María se hallan dos santos vestidos el hábito blanco y negro característico de la orden de Predicadores fundada por santo Domingo de Guzmán: a la derecha de la Virgen se halla la figura del dominico san Pedro de Verona, que murió mártir en 1252 por su enseñanza de la fe cristiana; al otro lado está representado al valenciano san Vicente Ferrer con una llama sobre su cabeza significando el celo apostólico que le llevó a recorrer varias naciones demostrando un singular carisma profético, al promover la unidad en la iglesia durante el llamado «Cisma de Occidente».

Agenda

Festa de Santa Clara
Celebracions al Monestir de Santa Clara, a Ciutadella:

-**Dissabte 10 d'agost**, tridu de pregària a les 19.30 h. Tot seguit, a les 20.30 h, presentació del llibre de poemes "La sonrisa de Dios" de Diego Sabiote, per Josefina Salord. Els beneficis de la venda del llibre aniran destinats a la comunitat de Santa Clara.

-**Diumenge 11 d'agost** festa de Santa Clara: Misses a les 10.30 h i a les 20 h. A continuació, el grup Folkloric del Born animarà la vetllada.

Solemnitat de l'Assumpció de la Mare de Déu

-**A Ciutadella**: Dimecres 14 d'agost, Eucaristia de la festa de l'Assumpció de la Mare de Déu, titular de l'Església de Sa Farola, a les 20 h. Seguirà la trobada i festa familiar dels veïns.

-**A Maó**: Fiesta titular de la parroquia de Santa María:

-Miércoles 14 de agosto misa vespertina a las 19.30 h.

-Jueves 15 de agosto misas a las 8 h, 11 h y 20.30 h con bendición de albahaca.

Concepcionistas Franciscanas de Mahón

Solemnitat de santa Beatriz de Silva, sábado 17 de agosto Eucaristia a las 9 h.

Ser instruments de pau i de fraternitat

El 28 de juliol va tenir lloc al claustre del Seminari Diocesà, a Ciutadella, la tradicional trobada interreligiosa, amb el desig de pregar i reflexionar conjuntament sobre la pau i la fraternitat. L'acompanyament musical va ser a càrrec de tres joves músics, Jorge, Marina i Jana.

El bisbe Gerard va encoratjar a viure cercant el bé i la unitat: "Si ens respectam i estimam entre totes les religions, esteim donant un testimoni de pau i fraternitat als altres, un testimoni d'un amor profund a Déu." El representant budista Guen Kelsang Rabjor va destacar que, perquè hi hagi pau al nostre entorn, primer hem de cultivar la pau interior i pregar perquè hi hagi harmonia i es superin tots els conflictes.

Dolores Perales, germana dominica de l'Anunciata, va explicar que fa molts anys que el diàleg ecumènic i interreligiós està present. A més, va dir que l'encíclica del Papa Francesc, "Fratelli tutti", ens parla de la necessitat d'"una ètica global de solidaritat i cooperació." El reverend anglicà Paul Strudwick va expressar que tots hem estat creats a imatge i semblança de Déu, i això ens recorda que esteim cridats a cultivar el respecte i la unitat en l'àmbit familiar i amb els amics.

Miguel Àngel Saeta, pastor de l'Església evangèlica de la comunitat de Ciutadella, va manifestar que és complicat trobar la pau i preservar-la, ja sigui en la nostra vida personal com en el món, però que ja tenim el més important: la pau de Déu sempre està dins nostre. Finalment, Isabel Moll, membre de la fe bahà'í, va posar en relleu que Déu ens mostra la pau i el camí per cercar el benestar de tota la humanitat. "Tots els pobles de la Terra han d'adoptar un llenguatge universal: la pau".

Efemèrides de la història del Santuari de la Mare de Déu del Toro

► **1920.** La muntanya del Toro és escollida una de les cinc localitzacions a Espanya per fer la instal·lació de sengles estacions radiogoniomètriques. Formaven part d'un pla nacional aprovat per Reial Decret de dia 1 de juny de 1920, signat pel ministre de Marina d'aleshores. Les altres quatre estacions foren: Tarifa, Oriegal, Ortiñana i Trafalgar. Amb unes instal·lacions d'aquesta mena, per al cas de Menorca, s'hagués evitat el naufragi tràgic del transatlàntic francès *Général Chanzy* de febrer de 1910. Les estacions radiogoniomètriques donaven i rebien direccions d'ones electromagnètiques, de manera que els vaixells, amb elles, podien tenir un càlcul de situació en relació a l'estació.

► **15 de juny de 1924.** S'inaugura un bell cambril, fet amb marbre, decorat amb tapissos i amb un sostre de cedre. A la vegada, fou la data d'inauguració de les llargues obres de reforma dutes a terme des de la compra del santuari ordenada pel bisbe Joan Torres. Els tapissos, que avui en dia es conserven a les capelles de la nau central, són sis. Van ser regalats per l'artista brodadora Catalina Narváez Pérez, vídua de Ruiz, però no hi van quedar definitivament exhibits fins al maig de 1929, en ser acabats els treballs complicats i lents del brodat. Els motius recullen els quinze misteris del rosari, realitzats segons un estil renaixentista. En cadascun dels tapissos apareixen els escuts del bisbat, del capítol i dels set municipis que

Un dels tapissos de les capelles laterals de la nau

llavors hi havia a Menorca. Tant havia estimat el prelat la recuperació patrimonial del Toro, que hi va voler contribuir del seu peculí personal amb una donació de 7.271 pessetes, segons consta a les llistes publicades en el «*Boletín Oficial del Obispado*».

► **12 de novembre de 1927.** S. M. el Rei Alfons XIII, de visita oficial a l'illa de Menorca, puja dalt del Toro amb la comitiva que l'acompanyava. Li mostren l'enclavament en què es pensava erigir el monument als

morts de les guerres d'Àfrica i, posat dins el temple de l'ermita, va resar davant la imatge de la patrona de Menorca.

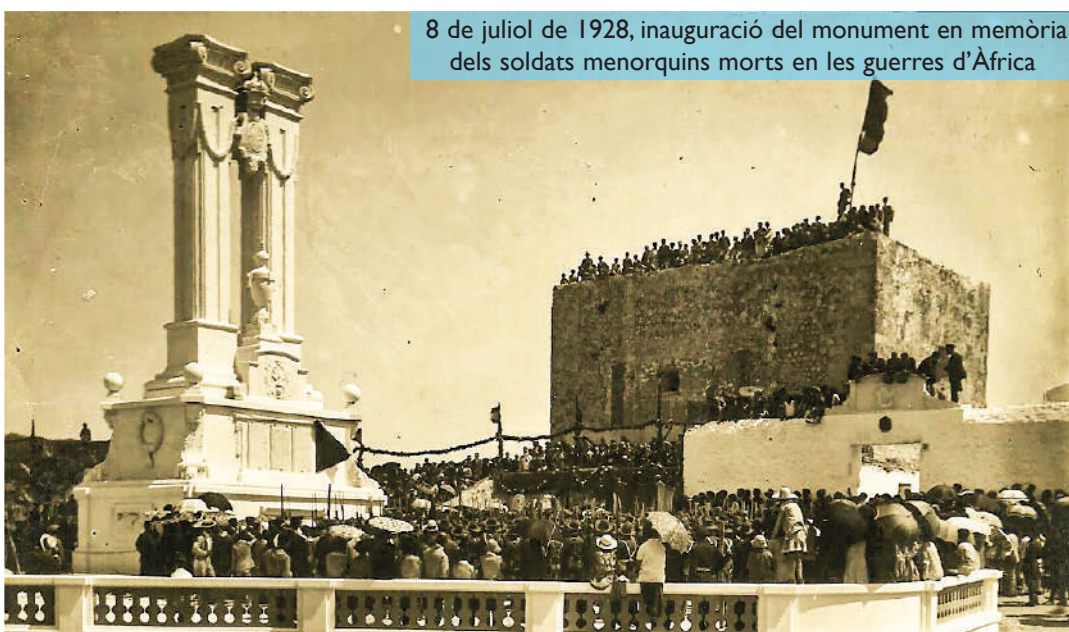
► **8 de juliol de 1928.** S'inaugura el monument a la memòria dels soldats menorquins que moriren en les guerres d'Àfrica del tombant de segle. És obra de Francesc Maurín Enrich, escultor maonès. A la cara anterior del monument veiem tres làpides de marbre blanc amb la llista dels difunts: 57. La primera pedra havia estat col·locada el **5 de novembre de 1927**. En bona part, fou finançat per subscripció popular i per recaptació de doblers en diversos concerts musicals convocats expressament.

► **Agost de 1928.** Atesa la importància decisiva del bisbe Joan Torres per aconseguir la plena recuperació i propietat del santuari, es procedeix a la instal·lació del seu escut episcopal, que va quedar situat sobre la porta principal, però avui emplaçat a l'esquerra de la porxada. La peça fou picada per l'escultor maonès Francesc Maurín Enrich.

► **Maig de 1929.** A principis del mes de maig queda instal·lat el nou finestral de la façana de l'església, construït a base de cristalls de gran dimensió i de llum molt clara, dins d'un marc de fusta tallada, gràcies al qual l'interior del temple pogué guanyar en lluminositat natural, de la que n'estava tan mancada.

► **6 d'agost de 1933.** S'inaugura la Casa d'Espiritualitat (hostatgeria i casa d'exercicis), amb la benedicció corresponent per part del capellà del santuari, el prevere Llorenç Salom. La primera pedra s'havia posat el **21 d'abril**, Dilluns de Pasqua, de 1930, per iniciativa del bisbe coadjutor de Menorca, Mns. Antoni Cardona. El lema d'aleshores va ser que el Toro havia de representar *la fornà per forjar-hi els apòstols de la regeneració espiritual de l'illa*. Disposava de vint habitacions dormitoris. La primera tanda d'exercicis espirituals s'hi feren entre el 14 i el 20 d'agost de 1933, impartits pel Pare Isidro Grifol S.O.

Miquel Àngel Limón Pons

8 de juliol de 1928, inauguració del monument en memòria dels soldats menorquins morts en les guerres d'Àfrica

FE D'ERRADES: A la pàgina 4 del passat Full Dominical, cal rectificar la data de l'ordenació subdiaconal de **Mn Guillermo Pons** que figurava a uns dels peus de foto. La data correcte és **21 de juny de 1953** en tost de 21 de juny de 1954. Valgui idò aquesta rectificació.